

ROMAN

★★★★★

PÍO BAROJA

DE BOOM DER KENNIS

Uit het Spaans vertaald door Frans Oosterholt.

Menken Kasander & Wigman; 322 pagina's; € 24,95.

Hij was ontembaar in zijn schrijfdrift én in zijn gemopper: Pío Baroja.

De gevierde Pío Baroja (1872-1956) schreef 66 romans. In veel daarvan geeft hij zijn vaderland Spanje een ongenadig pak op de broek in een ongepolijste stijl. In *De boom der kennis* (1911), volgens velen Baroja's beste boek, gaat hij opvallend systematisch te werk. Hij stuurt zijn alter ego Andrés Hurtado naar verschillende plekken in Spanje en geeft zichzelf zo de kans flink uit te halen naar de grote stad, de provin-

cie en het platteland. Maar ook het leven zelf moet het ontgelden. De wereld komt Andrés voor als 'een mengeling van een gekkenhuis en een ziekenhuis'.

Dat weerhoudt hem er niet van op zoek te gaan naar existentiële houvast. Als hem duidelijk wordt dat het leven en de wetenschap hem geen soelaas bieden, neemt hij zijn toevlucht tot de filosofie. Via onder meer Kant en Nietzsche komt hij uiteindelijk uit bij Schopenhauer.

Die had een remedie gevonden om het wrede leven op afstand te houden: de *ata-*

raxia, een ideale staat van berusting, ont-hechting en zielsrust. Andrés doet zijn best om zich deze gemoedstoestand eigen te maken, maar hij neemt een stap die de verstokte vrijgezel Schopenhauer een gruwel zou zijn geweest: hij trouwt.

Dat lijkt aanvankelijk goed uit te pakken. Het huwelijk en het vaderschap maken hem echter kwetsbaar en worden hem uiteindelijk fataal. Andrés' vroegtijdige dood heeft veel weg van een rituele uitdrijving van een van Baroja's innerlijke demonen: zijn angst om zich aan een vrouw te binden.

Maar in tegenstelling tot zijn alter ego in *De boom der kennis* waagde Baroja zich nooit aan een huwelijk. Getrouwd of niet, zielsrust heeft Baroja nooit gekend. Daarvan getuigen zijn ontembare schrijfdrift en gemopper. Daarvan getuigt ook zijn volstrekte gebrek aan die alledaagse vorm van onthechting die zelfspot heet.

Maarten Steenmeijer